

SFÂNTUL **NICOLAE**
VELIMIROVICI
EPISCOPUL OHRIDEI IJICEI

MAI PRESUS DE
R S RIT
I DE **APUS**
VIII
CUGET RI

traducere din limba sârb
Preot Alexandru Cotoraci

tip rit cu binecuvântarea
PREASFIN ITULUI
P RINTE GALACTION
Episcopul Alexandriei i
Teleormanului

Bucure ti 7516/2008

PREȘA

ÎNAINTE CUVÂNTARE

Balcanii se găsesc geografic între Răsărit și Apus, dar conceptual se află mai presus de Răsărit și de Apus. Care-i acea putere conceptuală ce salvează Balcanii de la a fi și ideatic între Răsărit și de Apus, și-i înalță mai presus de acestea? Este credința ortodoxă, și numai credința ortodoxă. Toți ceilalți factori, precum așezarea geografică, cultura, știința, mahomedanismul, politica, înclinațiile și năzuințele pământești, țin Balcanii între Răsărit și Apus. Credința dreptslăvitoare, însă, îi înalță mai presus de Răsărit și de Apus – numai credința ortodoxă! Nimic nu este mai nesuferit decât a te afla între două lucruri. Dacă Balcanii ideatici, adică cei ortodocși, s'ar fi supus Balcanilor geografici și ar fi rămas între Răsărit și Apus, s'ar fi asemănat aceluia măgar din poveste care a crăpat de foame între două claie de fân. Din păcate, de la începutul secolului al XIX-lea și până acum, Balcanii ortodocși s'au asemănat foarte mult cu acel legendar măgar al lui Buridan, care a pierit de foame între două claie de fân, neștiind de care să se apropie. Ba i s'a părut mai mare și mai dulce o claie, ba cealaltă. Istovit de plimbarea dintr'o parte în alta, a căzut și s'a prăpădit. Și toată lumea a râs de el ca de un măgar. Balcanii sânt în primejdie să moară de foame din pricina multelor și flecarelor limbi care îi socotesc între. Ori se vor prăpădi de foame între Asia și Europa, ori una din aceste puteri îi va înghiți, asemenea rechinului, dacă nu se vor înalța mai presus – mai presus de Răsărit și de Apus.

I
CUGETARE

HRISTOS

ÎNTRE R S RIT I APUS

Când Asiaticul citește Evanghelia lui Hristos, zice: Este un om de-al nostru, El este Asiaticul cel postitor, rugător, înțelept și făcător de minuni.

Când Europeanul citește Evanghelia lui Hristos, spune cu tărie: Este un om de-al nostru, El este Europeanul, învățător isteț, grabnic ajutor al oamenilor, binefăcător, vindecător, ocrotitor, umanist și activist.

Ce este, așadar, Hristos? Este oare Asiatic sau oare European? Oare Răsăritean, sau oare Apusean? Cu adevărat, e și una și alta. Este Răsăritean, într'un înțeles mai înalt, și Apusean, într'un înțeles mai înalt. Este Răsăritean mai presus de Orient și Apusean mai presus de Occident. Al Său este Pământul, și toate laturile acestuia. Transcendența este trăsătura Răsăritului, naturalismul este trăsătura Apusului – Răsăriteanul, cu picioarele încrucișate, cugetând la cele veșnice; Apuseanul, cu picioarele ostenite, alergând după cele trecătoare. Care dintre aceștia

este mai aproape de Hristos? Amândoi sânt de parte. Hristos stă mai presus de Răsărit și de Apus. Răsăritul se afundă într'atât în cugetare că nu are timp pentru lucru. Apusul într'atât lucrează că nu are timp pentru cugetare. Însă amândouă sânt cuprinse în Domnul Iisus Hristos, și aceasta într'o măsură deplină și desăvârșită, care covârșește Răsăritul și Apusul. El stă mai presus de Răsărit și de Apus. Răsăritului politeist îi este greu să creadă în om. Apusului materialist îi este greu să creadă în Dumnezeu. Iisus Îl închipuie pe om, Hristos pe Dumnezeu. Două firi – un ipostas. Apusul Îl primește cu ușurință pe omul Iisus și Îl așează în „Pantheonul” marilor săi oameni, Răsăritul Îl primește cu ușurință pe Dumnezeul Hristos, dar pe omul Iisus nu-L simte de trebuință. Cu toate acestea, Mântuitorul lumii este și Om, și Dumnezeu. Iisus Hristos stă, așadar, mai presus de Răsărit și de Apus. Când vorbim despre Răsărit, ne gândim la o casă împărțită în sine, ne gândim la două adunări de noroade care nu se aseamănă: la mahomedani și la brahmano-buddhiști. Locurile lor sfinte sânt Mecca, Benaresul și Tibetul. Aceste două adunări arată esența Răsăritului și sărăcia sa de căpătâi. Iar când vorbim despre Apus ne gândim tot la o casă împărțită în sine: în papistași și-n antipapistași (cu felurilele chipuri ale protestantismului). Acestea sânt cele două căi principale ale omenirii Apusene, amândouă greșite. Ele arată rătăcirea și sărăcirea Apusului. Hristos stă cu mult deasupra unui astfel de Răsărit și de Apus. Niciodată vreun înțelept Asiatic nu a putut supune Apusul. Un singur om născut în Asia a supus tot Apusul, adică întreaga Europă și America cu insulele, și anume

Domnul Iisus Hristos – singurul Răsăritean îndrăgit în Apus. Și niciodată vreunul dintre învățătorii și ideologii Apuseeni n’au putut cuceri Asia, nici măcar vremelnice. Un singur Apusean a reușit-o – un Apusean nu după nașterea cu trupul, ci prin puterea Sa asupra Apusului. Acesta este Iisus Hristos, născut în Asia. Puterea Lui s’a răspândit asupra Asiei Centrale și, într’o măsură, mai departe, asupra Asiei celei Mari, precum și a Egiptului și a Abisiniei. Răspândirea Creștinismului în Răsărit a fost împiedicată de Islam, această sectă Iudeo-Creștină rătăcită. Islamul s’a pus de-a curmezișul, ca niște metereze, între Asia Creștină și India. Dar acest lucru nu este fără pronia lui Dumnezeu, care hărăzește oricum biruința lui Hristos asupra întregului Răsărit, pentru vremurile ce vor să vină.

HRISTOSUL BALCANIC

Hristosul Balcanic este totuna cu cel Ierusalimitean, cu cel Sinait și cu cel cândva European. Căci El unul este. Hristosul Balcanic este Hristosul din Balcani, în drama Balcanică a vieții, în îmbrăcăminte Balcanică, în cântecul și simbolistica Balcanică, în suspinele și lacrimile Balcanice, în mormintele sângerânde, în învierea Balcanică. El se întruchipează în toți sfinții Balcanici: În binecinstitorii împărați, în binecredincioasele împărătese și în purtătorii de Dumnezeu patriarhi și preoți; În precuvioșii și vărsătorii de lacrimi călugări ai Sfântului Munte, pustnici, rugători, zăvorâți, duhovnici și făcători de minuni; În împărații și voievozii Romani care au apărat Constantinopolul și Ierusalimul de musulmani; În júpanii, craii, cnejii și despoții Sârbi care au apărat Sfânta Cruce, adică dreapta credință, credința pravoslavnică, de musulmani, de mongoli și de ereticii Latini; În mucenicii cu Coroană, în mucenicii țărani și meșteșugari, în mucenicii cu omo-

foare arhieresti și epitrahile preoțesti, în mucenicii cu straie de voievod și cu rase monahale; În mucenița Zlata și-n nenumăratele fecioare mucenițe de peste veacuri și veacuri; În mucenicul Gheórghe Kratovaț, argintarul, și în nenumărații mucenici meșteșugari de peste veacuri și veacuri; În Patriarhul mucenic Gavriíl al Péciului, în diaconul mucenic Avvacúm, în igumenul Paísie de la Târnovo și igumenul Athanásie de la Mănăstirea Sfântului Nicolae, trași în țeapă în Kalemegdan, în preacuvioșii mucenici ai Sfintei Lavre din Peloponnez, și-n ceilalți mucenici fără de număr, de peste veacuri și veacuri; În preacuvioșii mucenici din Sfântul Munte, pe care fericitul Acáchie îi binecuvintează pentru nevoința muceniciei, și în preacuvioșii mucenici din Sfântul Munte care au fost săgetați și măcelăriți de vii de către ereticii Latini, în mucenicii din Stára Zagóra, și-n ceilalți mulți mucenici, de peste veacuri și veacuri; În preacuvioasele noastre maici – Sfânta Parascheví, Evghénia Împărăteasa, Evfimía și celelalte, în preacuvioșii noștri părinți – Sfântul Próhor, Gavriíl, Ioán, Ioachím, Climent, Náum, Nectárie, Ioasáf, Vasílie al Ostrógului, Pétru al Korișei, Ioanníchie al Déviciului, și ceilalți cuvioși fără de număr de peste veacuri și veacuri; În nevoitorii pustnici ai peșterilor Balcanice din Péci, Muntenegru, Ohrida, Albánia, Peloponnez, Târnova, Studénița, Morava, de peste veacuri și veacuri; În sfințitul mucenic și cel întocmai cu Apostolii Cósma Albanezul și în cei fără de număr mucenici din părțile mării, ale Dalmáției și Bósniei, care au pățimit din pricina ereticilor Latini, în temnițele Dúbrovnicului, chinuiți sau otrăviți pentru Hristos, de peste veacuri și veacuri. Ar trebui oare să ne

oprim? De-abia am început înșiruirea. Cine-i va numi pe toți? Cine-i va număra pe toți? Sânt oștiri de mucenici și de mucenițe, de dincolo de Thessaloníc și până peste Dunăre, de la Marea cea Albastră și până la Marea cea Neagră. Oștiri de multe milioane de sfinte suflete ale dreptslăvitorilor, pe care nu le poate cuprinde nici un calendar pământesc și sânt înscrise numai în calendarul ceresc, în Cartea vieții celei veșnice. Toți aceștia sânt batjocoriți, scuipați și bătuți de vrăjmașii Sfintei Cruci, precum Hristos de Evrei. Toți și-au purtat crucea pe Golgothà lor, cu cunună de spini pe cap și înconjurați de ură din toate părțile, îmbrăcați ca în spini, fiind lepădați de lume prin poarta morții ca unii ce sânt cei mai de pe urmă și fiind primiți în cealaltă parte de mâna cea bună a lui Hristos ca unii ce sânt cei mai dintâi.

Cu adevărat, ei au fost cei mai de pe urmă de partea aceasta a porții morții, dar cei mai dintâi de cealaltă parte. Întru numele lui Hristos au pățimit ei din Răsărit până în Apus, dar tot în numele lui Hristos au biruit și Răsăritul, și Apusul – Răsăritul în chipul Islamului Turcesc și al politeismului Mongol, iar Apusul în chipul papismului eretic.

La locul muceniei, ei s'au simțit mai presus de călăii lor: înaintea călăilor Răsăriteni – deasupra Răsăritului, iar înaintea călăilor Apuseni – deasupra Apusului. Nici unul dintre ei nu și-a îndreptat gândurile spre cele ce țin de geografie, pentru a spune: Sântem între Răsărit și Apus. Ci toți și-au înălțat gândurile și inima drept către ceruri, către Adevărul veșnic, pentru care au pățimit. Și cu tot duhul și cu tot sufletul lor au stat mai presus – mai presus de Răsărit și de Apus.

DESPRE CEI LACOMI I ÎN ELA I

Muntele e mai mare decât furnicarul, puterea lui Dumnezeu e mai mare decât puterile oamenilor – oricine o poate recunoaște cu seninătate.

Dar când tălpile oamenilor și copitele cailor ridică praful de pe caldarâm, mulți orbesc, și, din pricina groazei, socotesc puterea omenească mai presus de puterea lui Dumnezeu. Pierd din vedere muntele și se poticnesc de furnicar, ba i se și închină.

Asta s'a întâmplat și cu Sârbii, care după bătălia de la Kósovo s'au turcit. Înaintea lor au trădat Crucea mulți Bulgari, Greci și Ellini, intrând sub Semilună în oastea lui Murat, împotriva steagului Sârbesc cu cruce.

Însă Lázăr, cel mai slăvit om cu acest nume din istoria lumii, nu s'a poticnit de furnicarul puterii turcești și nu a pierdut din vedere muntele puterii lui Dumnezeu, ci s'a hotărât să primească împreună cu poporul său toate loviturile oamenilor, ca să primească de la Dumnezeu toate răsplățile.

S'au poticnit mulți domni Sârbi la Miazăzi și la Apus. Ei au uitat mustrarea lui Hristos: „Luați seamă și păziți-vă de lăcomie,” lăcomindu-se la bogății, la plăceri și la toate amăgirile lumii acesteia; și-au rupt crucile de prin case, și-au înfășurat turbanul împrejurul capului, au trecut la Islam și au început să se închine prin geamii.

Și-au prelungit astfel pentru scurtă vreme viața pământească, dar și-au pierdut obrazul pentru totdeauna. Nu s'au rușinat de sângele lui Lázăr vărsat la Kósovo, ci au pornit pe drumul turciților Bulgari, Greci și Ellini.

Turcii au reprezentat Răsăritul în Balcani câtă vreme au stăpânit Balcanii, iar turciții reprezintă Răsăritul după plecarea Turcilor.

Cu acest Răsărit lacom și aspru, cu mahomedanismul, o erezie Iudeo-Creștină, Balcanii ortodocși nu mai pot fi la fel. Balcanii trebuie să rămână mai presus de un astfel de Răsărit.

Răscoala țăranilor Sârbi împotriva Turcilor de sub Kócea, Karagheórghe și Míloș este cea mai minunată dovadă că poporul Sârb a vrut să se slobozească de Răsăritul mahomedan. S'a înfățișat cu credință și tărie, suindu-se mai presus de Răsărit. Purtând stindardul Crucii, răsculații Sârbi au intrat într'o luptă inegală împotriva flamurei cu semilună. Având credință în Hristos, Cel mai puternic decât Mahomed, și în Crucea lui Hristos, un semn mai puternic decât semiluna, ei au biruit Asia Islamică. Au înălțat, astfel, Balcanii Dreptslăvitori mai presus de Răsăritul mahomedan.

Însă abia ce s'au slobozit de Răsărit, că au căzut în robia Apusului. Țăranii Șumadiei au fost înșelați de către Sârbii occidentalizați, de către frații lor de sânge

din Austria. Acești Sârbi occidentalizați au intrat în Șumadia eliberată și au început să făurească legi și așezăminte asemenea protestanților și romano-catolicilor – iar acestea sânt două erezii Creștine ale Apusului. Au început să pună rânduiele după modelul ereticilor Apuseni în inima pământului Sârbesc. Pentru că erau cărturari și învățați, răsculații neștiutori de carte i-au prețuit și le-au dat puterea. Dar cnejii răsculați s’au înșelat cumplit. Frații lor din Austria erau vasele ponosite ale Ortodoxiei, spoite cu poleială protestantă și romano-catolică, Apuseană. Ei au fost nefericiții înaintemergători ai înrâuririi Apusene asupra Serbiei. Ei au deschis Apusului toate porțile și toate căile, făcând ca proaspăt-slobozitele raiale turcești să ajungă raiale ale Apusului cel stricat.

Șaptezeci de ani după năpasta de la Kósovo, Serbia a fost pe deplin subjucată de ereticii Răsăriteni; șaptezeci de ani după cea de-a Doua Răscoală, Serbia eliberată a căzut în deplina robie a ereticilor Apuseni. E vorba de o robie ideatică: duhovnicească, intelectuală, morală, politică și culturală.

Și cneazul Míloș, și Liubița, ba chiar și Vúcici, și-au dat seama de primejdia „germanizării,” dar nu i s’au putut împotrivi. Au strigat și au amenințat, dar n’au putut întări o linie de apărare ce fusese străpunsă. Cneazul Alexándru s’a supus influenței Apusului silit și întristat; cneazul Mihaílo – de bunăvoie, iar regele Mílan – din toată inima și sufletul.

Turcii i-au predat cneazului Mihaílo cheile cetăților, iar cneazul Mihaílo a început să predea Apusului cheile neatárnării duhovnicești Sârbești. Ultimii Obrénovici și Karagheórghevici au desăvârșit această predare. Iar Apusul ține încă în mâinile sale

acele chei, și stăpânește asupra Serbiei. Cine s'a răzvrătit împotriva acestei predări de bună voie în mâinile Apusului? Biserica Ortodoxă, cu norodul său de țărani. De-a lungul întregului veac al XIX-lea, preoții Sârbi au strigat și-au scris: „Apusul cel stricat! Apusul cel stricat! Să ne apărăm de Apusul cel stricat!”

Cinste preoțimii Sârbești! Cinste țăranilor Sârbi! Rușine domnilor Sârbi fără de cap. Rușine și acelor cârmuitori Sârbi care, în numele Apusului, au disprețuit Biserica Sârbească a Sfântului Sávva și norodul de țărani Sârbi. Însă, după faptă și răsplată – sfârșitul lor mărturisește mânia lui Dumnezeu și mânia Sfântului Sávva asupra lor. Citiți și ascultați despre groaznicul sfârșit al cârmuitorilor Sârbi ce au urmat după cneazul Míloș și înfricoșați-vă de mânia Domnului! Multe au avut de îndurat preoții și țăranii Sârbi din pricina hotărârii lor neclintite împotriva Apusului eretic! Preoții au fost batjocoriți ca „rusofili” și „înapoiați,” iar țăranii Sârbi ca „turme neluminate” și „țărani proști” – și asta nu atât de către cei „germanizați,” de către acei Sârbi spoizi din Austria, cât de fiii Șumadie și școliți în Apus. Cei dintâi au fost ca niște flori pe lângă aceștia din urmă. Ei au fost gloata înverșunată și hoarda athee a agenților „culturii,” „iluminării” și „progresului” Apusean. Noii Turciți au fost mai primejdioși decât vechii Turciți. Ei s'au lepădat de tot ce este Sârbesc ca fiind Turcesc, iar tot ceea ce e Turcesc au disprețuit ca fiind Asiatic. Dar, de fapt, n'au știut cu adevărat nici ceea ce e Sârbesc, nici ceea ce e Turcesc ori Asiatic. „Comis-voiajori” fără de minte ai neguțătorilor Apuseni! Trădători mai mari și mai înspăimântători decât Vuk Bránkovići!

IV

CUGETAREA

FRICA DE DRACI I JOCUL CU DRACI

Răsăritul se teme de draci, Apusul se joacă cu dracii. Miliardele de ființe omenеști din Răsărit se păzesc la fiecare pas să nu se atingă de vreun diavol. Nimeni n'a descoperit acolo diavoli; acolo se știe despre diavoli și acolo diavolii sânt simțiți în fiecare zi și în fiecare ceas, de la întâiul neam al oamenilor.

Apusul este ținutul descoperirilor. Pe lângă multele descoperiri purtătoare de moarte sau care țin de iarmaroc, Apusul a mai descoperit că există draci. Și această veste a răspândit-o cu mare zgomot mai ales în veacul nostru. Însă cum în Apus nu există nimic pe care toți să-l primească ca fiind adevărat, ci totul este împărțit pe „specializări,” în partide și secte, așa și această descoperire a existenței unor ființe duhovnicești și netrupești nu este recunoscută de întreaga omenire Apuseană, ci și-a găsit loc într'o sectă de oameni care se numesc „spiritiști.” Spiritiștii sânt mândri că le este dat să vorbească cu duhurile. Ei sânt bucuroși că țin legătura cu „lumea

spirituală.” Joacă de bucurie, neștiind că în horă îi poartă satana.

Răsăritul nu simte îngerii, duhurile cele bune ale lui Dumnezeu, apărători și ocrotitori; demult a încetat să-i simtă. A rămas doar cu duhurile cele rele, care fac rău și pe care trebuie să le înduplece cu jertfe în fiecare zi, în fiecare zi.

Apusul a încetat să-i simtă și să-i cunoască atât pe îngeri, cât și pe draci, de câteva sute de ani. De aceea a primit „evanghelia spiritistă” cu uimire, ca un om care a știut cândva ceva, apoi a uitat, și iar și-a adus aminte. Oarecând Apusul credea în îngeri și în draci. Dar dintr’odată a pierdut aceste două avuții. Acum dracii i se arată prin spiritiști, și el își amintește ca prin somn. Își amintește, dar nu cunoaște că duhurile care i se arată nu-s duhuri bune. I-a amortit simțul deosebirii și discernerii.

Răsăritul nu are simț pentru duhurile bune. Apusul nu are simț pentru a deosebi duhurile bune de cele rele. Răsăritul se apără de duhurile rele cu jertfe, cu neîncetate jertfe înaintea idolilor de piatră și de lemn. Apusul, adică Occidentul spiritist, se predă tuturor duhurilor care i se arată, fie prin medium, fie prin măsuță; și tuturor le dă credință deplină.

Răsăritul e adânc pesimist. De ce? Pentru că știe de duhurile cele rele, dar nu știe de Bunul Dumnezeu. Cunoaște și simte pe propria-i piele și cu propriu-i suflet prezența și lucrarea dracilor celor răi, dar nu simte prezența Bunului Dumnezeu, Care poate izgoni dracii cei răi și ocroti oamenii.

Apusul spiritist este superficial optimist, cu totul superficial și cu totul neghiob. Spiritiștii ajung la cunoașterea lui Dumnezeu prin draci; nu prin Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat,

Hristos, ci prin draci, care se arată prin mediumi și măsuțe, și tot așa. Aproape toți foști athei, spiritiști află de la diavol că este Dumnezeu și suflet. Și această încunoștințare îi încântă foarte, și cheamă nesățioși duhurile, ca să le zică și prezică orișice. Pe astfel de nisipuri mișcătoare se întemeiază credința lor. Ei socotesc aceasta ca pe ceva modern, ca pe o descoperire modernă. Dar dacă ar fi citit Sfânta Scriptură a lui Dumnezeu, ar fi știut că Atotputernicul a prevenit omenirea să se păzească de spiritism încă de la Moisi. /A Doua Lege 18:11/

Marele Răsărit este sub stăpânirea dracilor, dar și Apusul spiritist este sub stăpânirea lor. O demonocrație, așadar, în amândouă emisferile care se înfruntă cu Ortodoxia îndeobște și cu Balcanii îndeosebi.

Se pune întrebarea: o să fim, oare, între o demonocrație și-o alta? Nu, nicidecum între, ci mai presus.

Noi știm că lumea duhurilor există. Știm că sânt duhuri rele, dar și bune. Este Bunul Dumnezeu, mai puternic decât toate duhurile. În numele lui Hristos și-al Născătoarei-de-Dumnezeu și cu semnul Crucii noi izgonim duhurile cele rele, iar prin rugăciune apropiem duhurile cele bune, îngerii luminii, care ne apără și ne ajută. În acest chip, ne înălțăm mai presus de Răsăritul necunoscător de Dumnezeu și pesimist.

Pe de altă parte, noi nu ne bucurăm la arătarea duhurilor din acea lume, fiindcă știm că pot fi duhurile celui rău, care ne ispitesc și ne abat din calea mântuirii. Cu atât mai puțin chemăm duhurile din acea lume și le cerem sfaturi și prorocii despre cele ce vor fi! Cine face așa nu este plăcut lui Dumnezeu. Noi nădăjduim în Împăratul duhurilor, Domnul Atotputernic, Ziditorul nostru și Tatăl cel ceresc, și nu

stăm de vorbă pe furiș, fără El, cu lumea duhurilor. În acest chip, noi, Balcanicii, ne înălțăm mai presus de Apusul spiritist.

Și precum Mântuitorul nostru a stat mai presus de Răsărit și de Apus, așa și noi ne străduim să nu fim striviți printre și între acestea, ci, cu ajutorul lui Hristos, ne înălțăm totdeauna mai presus și mai presus. Mai presus de Răsărit și mai presus de Apus.

FILOSOFIA RĂSĂRITEANĂ I. FILOSOFIA EUROPEANĂ

Leagănul filosofiei este Răsăritul, de la Beijing până-n Athéna. Leagănul științei este Europa Apuseană și America. Nici Răsăritul nu e pentru știință, nici Apusul pentru filosofie.

Toată filosofia Răsăriteană e tainică, toată e cugetătoare, spontană, intuitivă.

Toată știința Apuseană e sub semnul egalității, curiozității, propagandei și interesului. Nici Răsăritul nu e pentru știință, nici Apusul pentru filosofie.

Când Răsăriteanul se amăgește încrezându-se în știință, el primește teoriile științifice, dar nu și cunoștințele pozitive. Mai ușor îi este să lucreze cu teoriile decât cu cunoașterea științifică. Mai greu îi este să întrebuițeze în viață cunoașterea sub arșița Răsăritului, decât să frământa în umbră teoriile Europene și să le plămădească într-o filosofie înfășurată în hlamida pestriță a Răsăritului.

Când Apuseanul se lasă momit de vreo filosofie a Răsăritului, el scoate una din cugetările ei de

căpătâi și pe aceasta își întemeiază sistemul filosofic, lăsându-și confracții să scoată și ei alte cugetări din aceeași filosofie și să-și întemeieze pe ele sistemele lor filosofice. Căci Apuseanul află bogăția minții și cultura poporului în mulțimea sistemelor, iar nu în înțelegere și în unimea duhului.

Așa cum Răsăriteanul înfășoară teoriile științifice în hlamida Răsăritului, așa și Apuseanul îmbracă filosofia Apuseană în haina aspră a științei. Pentru ca, pasămite, „sistemul” său să pară mai credibil, înfățișat fiind de un vocabular științific și chezașuit de „fapte” științifice.

De fapt, Apusul Creștin nu are înclinație către filosofie. Istoria filosofiei Apusene este istoria celor mai mari rătăcirii din trecutul omenirii. Dumnezeu le-a luat mintea oamenilor botezați care au disprețuit Adevărul dumnezeiesc descoperit prin Domnul Iisus Hristos și au vrut singuri, cu ajutorul filosofilor atei, să lămurească problemele de căpătâi ale ființei și vieții, după socotelile lor. De la începutul Renașterii și până în veacul al XIX-lea, filosofii Apuseni s’au hrănit din Pláton, Aristotél și ceilalți filosofi păgâni Ellini. Și când i-au mistuit pe deplin, rămânând totuși înfometăți, ei s’au călăuzit în veacul al XIX-lea după filosofii Indieni, din care se hrănesc până astăzi și, împopoțonându-se cu penele lor, se fac pe sine slăviți între cei lipsiți de slavă.

India este maica tuturor filosofiilor. De când lumea, în India filosofarea este strâns legată de asceză. Toți filosofii Indieni au fost asceți. Apuseanul nu înțelege și nu prețuiește acest lucru, căci la Apuseni iscusința intelectuală este de ajuns pentru făurirea noilor sisteme filosofice. Lui nu-i pasă deloc de post,

de înfrânare, de morala și caracterul filosofului. El prețuiește numai construcția intelectuală a cugetării sale. Apuseanul nu-i pentru filosofie. În Răsărit, filosofii sânt socotiți sfinți. Filosofii Apuseni sânt profesori. Iar depărtarea dintre sfinți și profesori este mai mare decât cea dintre Răsărit și Apus!

Nici Răsăriteanul nu-i pentru știința Apuseană, căci Răsăriteanul este învățat să socotească cunoașterea lumescă drept ceva la fel de sfânt ca și filosofia. Și fiindcă știința Apuseană nu are nici cea mai mică aureolă de sfințenie, Răsăriteanul se teme de o astfel de știință și o disprețuiește. O primește doar dacă trebuie, pentru a-și apăra viața de mașinăriile Apusene purtătoare de moarte. Iar aceste mașinării sânt slutele odrasle ale științei Apusene, hâdul rod al despărțirii Apusului de Sfintele Ceruri și-al nelegiuitei însoțiri cu pământul. Multe filosofii Apusene contradictorii înfățișează limpede pedeapsa lui Dumnezeu în urma lepădării de Hristos, căci, după cuvintele Sfântului Apostol Pável, „precum n'au cercat ei a avea pre Dumnezeu întru cunoaștere, așa au dat pre ei Dumnezeu întru necercată minte.” /Rom. 1:28/

Două sânt marile neghiobii cu care se mândresc oamenii nebotezați și cei ce-au lepădat botezul: filosofia Răsăriteană și știința Apuseană. Nici una, nici cealaltă, nu este de la Bunul Dumnezeu, ci amândouă sânt de la oameni și de la draci. Două neghiobii, două blesteme. Ele țin cumpăna în balanța Sfântului Adevăr al lui Hristos. Hristos este mai presus de filosofia Răsăriteană și de știința Apuseană. El cântărește pe alții, dar nu se cântărește pe Sine.

Cum e cu Balcanii lui Hristos?

Când amnarul lovește cremenea, atunci se ivește

scânteia. Flacăra se ridică în înălțime, mai presus de amnar și de cremene. Răsăritul s'a ciocnit cu Apusul în Balcani. Dacă Balcanii s'ar fi asemuit amnarului sau cremenei, n'ar mai fi fost Balcani, ci-ar fi fost Răsărit sau Apus.

Dacă și-ar fi dorit să fie flacăra, mai presus de oțel și de piatră, ar fi fost și ar fi rămas Balcanii lui Hristos, mai presus de Răsărit și mai presus de Apus, și-așa ar fi de folos și Răsăritului, și Apusului.

Cel mai rău lucru – a fi între.

Slava – a fi mai presus.

Balcanii cei Dreptslăvitori trebuie să se înalțe mai presus de tristețea Răsăritului și de strădania Apusului. Tristețea Răsăritului este filosofia Răsăritului. Strădania Apusului este știința Apusului. Oare poate zbura pasărea doar c'o singură aripă, ba încă și aceea bolnavă?

Dumnezeul cel purtător de grijă a rânduit Balcanilor să fie mai presus de Răsărit și Apus. Oare vor înțelege și vor

primi Balcanii această soartă proniatoare sau vor fi sfârâmați ca o nucă, între ciocan și nicovală? Această întrebare nu trebuie să lase nici un Sârb să doarmă, câtă vreme Sârbul nu dă răspunsul drept: Da, Doamne, primesc ceea ce Tu îmi rânduiеști și lepăd ceea ce potrivnicii Tăi din Răsărit și Apus îmi rânduiesc!

VI

CUGETAREA

DESPRE LINI TE I NELINI TE

În Răsărit stăpânește liniștea, iar în Apus neliniștea. Liniștea izvorăște în om, și de acolo se răspândește în societate. Și neliniștea izvorăște în om, și de acolo se răspândește în societate.

De unde liniștea la popoarele Soarelui-răsare? Și de unde neliniștea la popoarele Soarelui-apune?

Din întrebările lămurite și nelămurite ale vieții, iată de unde!

Începând din Istanbúl și până în Japonia, toate popoarele au liniște lăuntrică, pentru că nu trăiesc din întrebări, ci din lucruri statornicite, adică din întrebările de căpătâi ce-au fost lămurite demult – așa cum au trăit înaintea lor cincizeci sau o sută de generații. Răsăriteanul pe toate le zidește, pe toate le înțelege, pe toate le cugetă și pe toate le înfăptuiește plecând de la aceste statorniciri ale lucrurilor de căpătâi – nimic și nicăieri în afara acestor statorniciri. Și mahomedánul, și brahmánul, și

buddhístul! Iar aceste trei grupări reprezintă toată uriașa Asie necreștină, întreg Răsăritul.

În mahomedanism, totul este statornicit în Corán. Și toată statornicirea se mărginește la două cuvinte: Alláh și Kismet. Acest lucru dă liniște și așezare popoarelor mahomedane.

În brahmanism și buddhism totul, iarăși, e statornicit în filosofile Indiene. Și toată statornicirea se mărginește la trei cuvinte: kárma, dhárma și reîncarnare.

Tristă e acea liniște, în amândouă împrejurările! Tristă este în mahomedanism, căci înseamnă supunere de rob stăpânului, lui Alláh. Tristă este și în filosoficul Răsărit, căci înseamnă resemnare, o deznădejde din care nu se află izbăvire nici la oameni, nici la zei.

În Apus stăpânește neliniștea. Asemeni bulgărelui de zăpadă ce se rostogolește și crește, și neliniștea în Apus a crescut pe neașteptate. A crescut pe neașteptate și s'a mărit în veacul nostru într'atât, încât omenirea Apuseană a ajuns într'o neconținută frică pentru cele ce vor veni și la zbuciumarea nervilor, ba adesea și la nebunie – niciodată întâlnită atât de des în istoria lumii!

Pricina neliniștii Apusene e aceeași cu pricina neliniștii lui Adam și a Evei când i-au întors spatele lui Dumnezeu Ziditorul, și fața și-au întors-o către satana; e aceeași cu a neliniștii lui Cain, care l-a ucis pe dreptul Avel, fratele său; aceeași cu a neliniștii Împăratului Saul, când a început să-l prigonească pe dreptul Davíd; aceeași cu a neliniștii lui Ahitofel, care l-a trădat pe stăpânul său, Împăratul Davíd, și la urmă s'a spânzurat; aceeași cu a neliniștii lui Iúda Is-carioteanul, care a vândut pentru blestemații arginți blestemaților Evrei pe Învățătorul și Domnul său, și-apoi, tremurând tot de o nouă frică și spaimă

de neînchipuit, s'a dus la pârâul Chedrónului și s'a spânzurat, și pântecele i-a plesnit și măruntaiele i s'au vărsat pe pământ, precum trei sute de ani mai târziu ereticului Arie.

Întotdeauna este aceeași pricină – lepădarea de Dumnezeu și urmarea satanei. Dumnezeu dojenește în chip părintesc și chibzuit, iar satana înfățișează mincinoase arătări de iarmaroc și îi trage către el pe cei lacomi și nechibzuiți. El îi momește și ademenește pe cei pofticioși și pe cei mărginiți cu dulciurile sale otrăvite.

În Apus este neliniște. Acea neliniște a stârnit-o închipuirea învățaților Apuseni, care i-au înșelat amar nic pe oameni. Închipuirea lor a nimicuit toate lucrurile statornicite cu care au trăit tihniți înaintașii lor și a deschis iarăși, ca pe niște răni zgândărite, toate întrebările începuturilor. De aceea, în Apus, toate au ajuns întrebări, toate sânt puse sub semnul întrebării: Dumnezeu, sufletul și morala, căsnicia și familia, societatea și statul, lumea aceasta și lumea cealaltă.

Totul este întrebare, numai întrebare: întrebare personală, întrebare socială, întrebare de stat, întrebare morală, întrebare economică – întrebări și întrebări, numai întrebări. Știința Apuseană nu a răspuns la nici o întrebare. Căci știința Apuseană e o perie de oțel în mâna antihristului, o perie ce rupe rănile vechi și deschide altele noi, și deoarece știința Apuseană este chemată de călăul oamenilor, de stăpânul iadului, să făurească neliniște – tot felul de neliniște, pe toate liniile neliniște, atât înlăuntrul omului, cât și în toate sferele vieții sociale.

Cu adevărat, stăpânul iadului a stârnit în Apus, cu ajutorul științei mincinoase, neliniște – una ne-maiîntâlnită în istoria omenească.

Apuseanul cu neliniștea se culcă, cu neliniștea se scoală. Cu neliniștea cinează, cu neliniștea prânzește. Cu neliniștea s'a înfrățit, zicând: neliniștea este progres, neliniștea este cultură, neliniștea este evoluție, neliniștea este viață! S'a împăcat Apusul cu neliniștea, și-a plecat spatele ca neliniștea să-l bată cu biciul, pe dinlăuntru și pe dinafară, peste suflet și peste trup, iar el să zică: Mulțumesc, așa se și cuvine, aceasta duce la pace, aceasta duce la fericirea omenirii! S'a împăcat Apusul cu neliniștea și o lingusește fără bărbăție, numai ca să-și prelungească viața cu câteva luni sau câțiva ani, prin științele sale.

Iar Balcanii? Toate popoarele Dreptslăvitoare dintre Răsărit și Apus, și mai ales Balcanii, trebuie să se ridice mai presus de înșelătoarea liniște a Răsăritului și de înfricoșata neliniște a Apusului; mai presus de filosofia Răsăriteană, care crede că a statornicit răspuns la toate întrebările, și mai presus de știința Apuseană, care mărturisește singură că le-a pus pe toate sub semnul întrebării și că n'a statornicit nimic. Balcanii trebuie să se umple de pacea care covârșește mintea omenească, de pacea pe care Hristos a dat-o Apostolilor, zicând: pacea mea dau vouă; de pacea care înseamnă bucurie, dragoste și viață – într'un cuvânt, de pacea care este după Dumnezeu și de la Dumnezeu. Cinci sute de ani au suspinat Balcanii Dreptslăvitori în robie, și n'au deznădăjduit. Când, sloboziți fiind, și-au șters ochii tulburați de lacrimi și au căutat către Răsărit și către Apus, au văzut deznădejde în amândouă părțile: în Răsărit liniște deznădăjduită, iar în Apus neliniște deznădăjduită. Omul sănătos s'a găsit între doi bolnavi. Se vor molipsi, oare, Balcanii de la unul sau de la celălalt deznădăjduit? Sau

se vor scula să dea leacuri și să slujească amândurora pe patul suferințelor lor? Acest lucru este ca o ghicitoare înaintea lor, acesta este sfînxul lor. Iar noi, să ne rugăm lui Hristos Dumnezeu pentru Balcani, ca să se înalțe mai presus de deznădăjduita liniște a Răsăritului și de deznădăjduita neliniște a Apusului, mai presus de filosofia drăcească a Răsăritului și de știința drăcească a Apusului. Acum, și de acum, și în vecii vecilor să fie mai presus de Răsărit și de Apus. Amin.

VII

CUGETĂREA

NEVOIN A PENTRU TRUP I NEVOIN A PENTRU SUFLET

Răsăritul se nevoiește pentru suflet, Apusul se nevoiește pentru trup. Răsăritul nu crede în raiul pământesc.

Apusul nu crede în raiul ceresc.

Pentru Răsăritean, postul înseamnă cel dintâi lucru de care ține mântuirea. Pentru Apusean, postul înseamnă îndepărtarea nebunească de plăcerile avute la îndemână.

Cândva Apusul a ținut postul și celelalte înfrânări trupești pentru mântuirea sufletului. Însă noi vorbim despre Apusul de acum, slăbănogit duhovnicește, care se teme că postul îi va șubrezi trupul. De altfel, când în Apus până și bisericile au lepădat orice post, se mai poate aștepta oare de la mireni să priceapă înțelesul postului și să postească?

Toți întăresc ceea ce este limpede, și anume faptul că popoarele Apusene se întorc la păgânism. Însă puțini sânt cei ce deosebesc felurile păgânismului. Popoarele Apusene nu se întorc la păgânismul

Răsăritean, ci la păgânismul Apusean. Căci păgânismul Răsăritean este împreunat cu o grea asceză, cu post și felurite nevoițe trupești.

Dacă popoarele Europene s'ar fi întors la păgânismul Răsăritean, ele ar fi postit și s'ar fi nevoit întocmai cum se nevoiesc popoarele din India, Tibet și China. Dar ele nu se întorc la acest păgânism ascetic al Răsăritului, ci se întorc la păgânismul destrăbălat al Apusului, adică la păgânismul înaintașilor Europeni cei nebotezați.

Păgânismul Apusean a fost sângeros, silnic și dezmațat, de la început până la sfârșit. Așa a fost la Ellini, mai cumplit la Romani, și mai cumplit la vechii Germani și Franci. Oare puteau ști despre post străvechii Ellini, când în fața ochilor le plutea mereu desfrâul olimpien al dumnezeilor lor? Și oare putea fi vorba de vreo înfrânare la sângeroșii împărați Romani, care lângă tricliniile lor aveau vomitatoare, ca să poată vărsa prânzul și-apoi să prânzească din nou? Sau la bogătașii romani, care își găteau prânzul din limbi de privighetoare? Ce post și ce înfrânare se putea închipui la popoarele France și Teutone, care mâncau carne crudă, ținută sub șaua calului?

Lepădarea Apusului de Hristos înseamnă reîntoarcerea Apusului la păgânism, însă nu la păgânismul Indian, compătitor și resemnat, ci la păgânismul său, Apusean, sângeros și destrăbălat, fără suflet și fără conștiință – lucru ce se înfățișează înaintea ochilor noștri în faptă și în lucru.

Neîndoielnic, Islamul este mai duhovnicesc decât Apusul păgânizat, căci știe de post și de rugăciune, de Dumnezeu și de suflet. Cu adevărat, este mai

duhovnicesc decât acei intelectuali batjocoritori care rād de post și rugăciune, tăgăduiesc pe Dumnezeu și sufletul, și se nevoiesc doar pentru raiul pământesc. Dar Islamul și Apusul păgânizat sânt și întrucâtva înrudiți: în înțelegerea raiului ce va să fie. Cu adevărat, musulmanii își închipuie raiul în cer și nu pe pământ, în timp ce păgânii Apuseni își închipuie raiul pe pământ și nu în cer. Dar măcar că aceste două raiuri, topografic, se poate spune, sânt foarte îndepărtate unul de celălalt, în esență sânt întocmai. Căci și musulmanii, și Apusenii, își închipuie raiul ca o împlinire a vieții trupești și ca o deplină mulțumire a tuturor patimilor trupești. Ca să dobândească un astfel de rai, musulmanii se nevoiesc cu postul, rugăciunea și închinăciunile, iar Apusenii – chipurile – cu cercetarea științifică și cu revoluțiile sociale.

Pe de altă parte, India și Tibetul se nevoiesc, și se nevoiesc aprig, nu pentru raiul pământesc, nici pentru raiul ceresc, ci pentru nimicirea vieții, pentru încetarea reîncarnării, pentru pierderea cunoștinței și pentru lipsa simțirii – pentru Nirvana. Căci pentru ei viața-Maya este o amăgire, iar Samsara este vârtejul în care se află și oameni și dumnezei. Pentru ei nu există nici măcar raiul ceresc, cu atât mai puțin raiul pământesc. Nici măcar dumnezeii lor nu se află în Rai, ci în nefericirea existenței, în amăgirea trăirii personale, în vârtejul Samsarei. Și pe cât așteaptă oamenii mântuirea de la dumnezei, pe atât așteaptă dumnezeii mântuirea de la oameni! De aceea a avut Gautáma Búddha îndrăzneala să zică: Eu am venit să mântuiesc pe oameni și pe dumnezei!

Cu adevărat, concepțiile despre Dumnezeu și de-

spre om sânt mincinoase, acolo unde s'au putut auzi. Însă nu este mai puțin mincinoasă grăirea Apuseană, care zice: Profită! Enjoy yourself! (Satisfăce-te pe tine însuși ! – zic Englezii.) Nu numai că nu este grăirea popoarelor Creștine, ci nici măcar grăirea celor mai buni și mai însemnați filosofi Elini – nici Socrate, nici Pláton, nici Aristotél, nu s'au încumetat să vorbească așa. Ci astfel a vorbit cel ce închipuie neghina și boala filosofiei Elline – Epicúr. El s'a încumetat a zice îngrozitorul cuvânt: Carpe diem! Adică, bucură-te de ziua de azi, căci mâine poți fi mort pe vecie. Prinde-te de fiecare nouă zi și soarbe-o până la sânge. Acesta este păgânismul Apusean, pe care acum Europa, oarecând Creștină, îl încuvințează!

Ce să zicem despre nevoința omenirii Răsăritene și Apusene, despre nemărginita panoramă a nevoinței pentru un țel neadevărat și de neatins?

Neadevărat și de neatins este țelul spre care năzuiește și pentru care se nevoiește lumea Islamică a Răsăritului, căci în cer nu se află raiul trupesc și al patimilor.

De neînfăptuit și de neatins este țelul spre care mii de ani a năzuit și pentru care s'a nevoit lumea Orientului Mijlociu, a Orientului Central și a Orientului Îndepărtat, căci Dumnezeu, Unul și Singurul, Care a zidit toate sufletele și Care pe toate le așteaptă în poala Sa, este! Nimicirea sinelui este o ucidere, și Nirvana o minciună.

De neînfăptuit și de neatins este țelul Apusului cel învățat și atheu. Raiul pe pământ este un rai fără proci; un astfel de rai nu este nici făgăduit, nici prorocit; nici nu a fost, nici nu va fi. Raiul este acolo unde-i dragoste. Iar dragostea este acolo unde-i Părintele.

Pentru aceasta, Raiul nu este pe pământ, ci în cer; nu este trupesc, ci duhovnicesc; nu este harem, ci îngeresc. E limpede din toate acestea, că popoarele dreptslăvitoare nu pot sta între Răsărit și Apus, ci mai presus – îndeosebi Balcanii pravoslavnici, care au plâns în robie o jumătate de mileniu, mai mult decât orice alt popor Creștin în lume. Balcanii trebuie să fie treji și să osebească ziua de noapte și grăul de neghină.

Nu cumva să șovăiască Balcanii între Răsărit și Apus, adică între raiul Islamic – ceresc, dar simțit – și raiul pământesc, materialist, al popoarelor Apusene.

Balcanii nu sânt nici Răsărit, nici Apus, și nici între Răsărit și Apus, ci sânt mai presus de Răsărit și de Apus. Balcanii văd și prevăd cu agerime că asceza Răsăritenilor este nevoie pentru moarte, pentru ca, cu ajutorul ascezei, să treacă în Nirvana, și aici să moară pe vecie, prin desfătare, sau după moarte să coboare în subpământeștile peșteri ale Valhállei, unde vor duce mai departe dezmățul trupesc început pe pământ.

Balcanii trebuie să stea între toate aceste necurate raiuri ale Răsăritului și ale Apusului și trebuie să știe despre preacuratul Rai al lui Hristos, care nu este nici dezmăț, nici deznădejde. Numai așa Serbia Creștină poate avea ținta apostolească de a îndupleca Răsăritul către Botez, iar Apusul către pocăință.

Și, așa, întreg neamul omenesc să se binecuvânteze, ca o turmă a unui Păstor, în vecii vecilor. Amin.

LUPTA PENTRU BLESTEMUL CEL V ZUT I NEV ZUT

Apusul se luptă pentru cele văzute, Răsăritul se luptă pentru cele nevăzute.

Marea întrebare este: ce-i văzut și ce-i nevăzut? Este, oare, văzut ceea ce vede ochiul trupesc al omului sau ceea ce vede sufletul omului? Este, oare, văzut ceea ce văd omul și boul în aceeași măsură, cu ochii lor, cu corneele și cu pupilele, ori ceea ce poate vedea numai omul cu vreun organ lăuntric al văzului?

Apusul modern privește cu organul trupesc al văzului. Și ce vede? Vede numai pojghița lucrurilor: vede veștmântul celor ce se ascund sub veștmânt, vede cochilia melcului, însă nu vede melcul dinlăuntru cochiliei.

Niciodată Răsăritul nu a crezut ochiului trupesc. Aceasta se cuvine să i se socotească ca un lucru de cinste. Prin aceasta, el a înălțat vrednicia omului mai presus de cea a bouului. Pe aceasta se și sprijină întreaga sa aleasă filosofie duhovnicească. Cele ce ochiul nu a văzut, nici urechea a auzit, nici la inima omului s'au suit – aceasta este realitatea ființei. Cu

această experiență a Apostolului Pável s'ar fi învoit orice Răsăritean, însă puțini învățați Apuseni. Căci învățatul Apusean și-a clădit întregul turn al științei pe nisip, adică pe văzul, auzul, mirosul, pipăitul și gustul material. Pe aceasta se sprijină întregul turn babilonic al omenirii Apusene.

Apusul se luptă pentru pământ, pentru bogăția pământescă de deasupra pământului și de sub pământ. Iar pe cel ce câștigă pământ, bogăție pământescă de deasupra pământului sau de sub pământ, îl socotește a fi mare între oameni.

Răsăritul a slăvit sfinții și înțelepții, Apusul a slăvit descoperitorii și cuceritorii. Răsăritul politeist a socotit că toată mărirea sfinților și a înțelepților săi li se cuvine acestora, iar dumnezeilor – puțin sau deloc. De aceea, pe sfinții și înțelepții săi i-a socotit dumnezei, le-a făcut temple și le-a adus jertfe. Și așa face până în ziua de astăzi.

Apusul a socotit că toate li se cuvin descoperitorilor și cuceritorilor, iar lui Dumnezeu – nimic. Dar nu a înălțat personalitățile lor în rândul dumnezeilor, nici nu le-a ridicat jertfelnice. A ridicat statui din piatră sau metal – și atâta tot. Dar înaintea statuilor nimeni nu s'a închinat, nici n'a înălțat rugăciuni, nici n'a aprins lumânări, nici n'a adus jertfe... Aceste statui sânt ca niște chipuri ale morților la mormânt, doar pentru ca cei vii să nu-și uite morții, nu ca în Răsărit, ca morții să nu-i uite pe cei vii. Apusul, îndoindu-se de Unul Dumnezeu, cu atât mai puțin i-a putut socoti dumnezei pe oameni. Altfel, acest lucru este pentru Răsărit simplu și lesnicios. Conștiința și știința Răsăriteanului se împacă lesne cu aceasta – că oamenii ajung dumnezei, iar dumnezeii oameni.

Pentru Răsărit nu există morți, pentru Apus nu există vii. În Răsărit, trupul este privit ca o mască și o unealtă a duhului. Când duhul își leapădă trupul, el dăinuiește și trăiește mai departe, fie fără nici un fel de trup, fie într'un trup nou. Duhurile înaintașilor trăiesc în preajma urmașilor lor. De aceea li se înalță jertfelnice. Toată India și Tibetul, China și Japonia cu multele ei insule, sânt împodobite cu astfel de jertfelnice, închinat duhurilor. Aceste duhuri iau parte la viața oamenilor trupești, a rudelor lor, iar pe lângă ele mai sânt nenumărate alte duhuri, netrupești din veac. Acestea sânt duhurile pădurilor și apelor, ale munților și văilor, ale peșterilor și stâncilor, ale vânturilor și furtunilor, ale pustiurilor și drumurilor, ale lunii și stelelor. Într'un cuvânt, pentru Răsăritean tot Cosmosul e plin de duhurile netrupești, care sânt față de duhurile în trup, adică oamenii și animalele, ca și oceanul față de o insuliță.

Însă întreaga lume uriașă a duhurilor, în care cred toate popoarele păgâne ale Asiei și Africii, nu are un centru al său. Nu are un singur Dumnezeu, pe Care să-L numească cu cuvintele Sfintei Scripturi: Dumnezeul duhurilor și a tot trupul. Toate duhurile sânt dezbinat, neasemănătoare, samavolnice și neliniștite. Nu este nimeni care să împartă în dreapta și în stânga, ci totul este amestecat și, de aceea, nebinecuvântat. Într'un cuvânt, nu-L au pe Hristos, Împărtitorul și Luminătorul.

Dar oricum ar fi acea lume duhovnicească, Răsăriteanul se pregătește grabnic și se luptă ca să-i fie părtaș. Pentru el, această lume văzută este doar un popas în hora cosmică a vieții. Lumea nevăzută este cea însemnată. De aceea Răsăriteanul nu se îngrijește

de această viață văzută, nici nu se luptă pentru această lume văzută, care va pieri repede, precum apa dintr'o baltă sub soarele arzător al Răsăritului.

Apusul a încetat să mai rodească sfinți și înțelepți. Și aceasta de când Papii au încetat să mai fie sfinți și înțelepți, și au devenit politicieni și savanți.

Înainte a acestui soroc, Apusul a fost ortodox, a trăit în Hristos și s'a luptat pentru Împărăția Cerurilor. Dar, după acest soroc, Apusul a vrut să se lepede de Papă, însă s'a lepădat de Hristos. De atunci, organul vederii lumii duhovnicești este acoperit la Apusean de albeață și, în locul luptei pentru Împărăția Cerurilor, omenirea Apuseană a început să se lupte fără rușine pentru împărăția pământească.

Aceasta este noua, cea mai nouă istorie a Europei. Ea stă sub două semne: să supună și să tragă folos. Așa zic și fac Apusenii: să supună natura și să tragă folos din natură – de bună seamă, nu ca zidire a lui Dumnezeu și nu cu binecuvântarea lui Dumnezeu, ci să o supună ca pe o avuție, ca pe un vrăjmaș, să o stoarcă toată în pocalul desfătărilor vremelnice.

Dar pentru ce toate acestea? Oare Apuseanul nu se gândește că va muri, fie de va supune, fie de nu va supune? se întreabă cu mirare Răsăriteanul.

Nu, nu, Apuseanul niciodată nu se gândește la moarte, până ce ajunge să aibă febră de 40 de grade. El nu are când să se gândească la moarte. El nu are când să se gândească nici la viață. El nu se gândește nici la viață, nici la moarte, ci numai la supunere și la foloase; la supunerea și la foloasele pământului și văzduhului, ale focului și apei, ale plantelor și animalelor, ale fraților și rudeniilor, ale vecinilor, ale popoarelor și statelor învecinate. El și-a găsit lozinca

sa științifică și culturală: să supună și să tragă foloase, alergând zbuciumat după această lozincă. El nu vede lumea duhovnicească din jurul său și, nevăzând, nu crede în ea. Numai spiritismul îl înfricoșază, câteodată. Biserica nu-l sperie; Papa, cu atât mai puțin. Dar negrul spiritism, magia neagră, îi bagă un vânt rece în oase. „Este ceva!”, „Trebuie să fie ceva!” – își șoptește; șoptește, parcă, cu oarecare rușine sau cu oarecari ușoare muștrări de conștiință. Aceasta nu-l oprește, totuși, pe calea sa zbuciumată, nici nu-i potolește lozincă: să supună și să tragă foloase, căci pe acea nefericită cale l-au călăuzit „personalitățile” sale, descoperitorii și cuceritorii.

Neamurile dreptslăvitoare trebuie să stea mai presus de aceste două blesteme, Răsăritean și Apusean. Nu trebuie să se grăbească nici spre lumea duhurilor, cea a Răsăritului, nici spre lumea materială, cea a Apusului. Al lui Dumnezeu este cerul, al lui Dumnezeu este și pământul. Există lume duhovnicească, chiar mai numeroasă decât știe Răsăritul, dar acea lume duhovnicească nu este samavolnică, silnică și haotică, ci este sub puterea lui Hristos Dumnezeu, Care a spus: Datu-mi-s’au toată stăpânirea în cer și pe pământ. Nu se poate răpi de la Dumnezeu nici cerul, nici pământul. Aceasta este cu totul limpede Balcanilor dreptslăvitori, care glăsuiesc și mărturisesc în toate zilele: Ce e răpit, blestemat este.

Nici în această privință Balcanii nu pot sta între Răsărit și Apus, ci mai presus și de unul și de celălalt, ca să lumineze și pe unul și pe celălalt, ca să lumineze și unuia și altuia – mai presus de Răsărit și de Apus.

CUPRINS

pagina **9**

CUGETAREA I

Hristos între Răsărit și Apus

pagina **13**

CUGETAREA II

Hristosul balcanic

pagina **17**

CUGETAREA III

Despre cei lacomi și înșelați

pagina **21**

CUGETAREA IV

Frica de draci și jocul cu draci

pagina **25**

CUGETAREA V

Filosofia Răsăriteană și știința Apuseană

pagina **29**

CUGETAREA VI

Despre liniște și neliniște

pagina **35**

CUGETAREA VII

Nevoința pentru trup și nevoința pentru suflet

pagina **41**

CUGETAREA VIII

Lupta pentru blestemul cel văzut și nevăzut

Colecția
SFÂNTUL
NICOLAE VELIMIROVICI

Sfântul Nicolae Velimirovici
Episcopul Ohridei și Jicei
MAI PRESUS DE RĂȘĂRIT ȘI DE APUS
VIII CUGETĂRI

Traducerea a fost făcută după originalul
în limba Sârbă/ Свети Владика Николај,
Изабрана дела у 10 књига - књига
бр. 2, Глас Цркве, Ваљево, 1996
Traducător/ Preot Alexandru Cotoraci
Ediție îngrijită/ Ionuț și Sladjana Gurgu

Redactor/ Radu Hagiu
Concept grafic/ Atelieruldegrafică.ro
Tehnoredactare/ Maria Marin
Tipar/ Accent Print - Suceava

PRECISIA

Editura Predania/
CP 67, OP 13 București
www.predania.ro

Distribuție/ Balkan Press
0747.499.930

